

UDK:340.142(365):347.439:368.023.3:368.023.1

Prof. dr Jasna M. Pak,¹
Univerzitet „Singidunum“ u Beogradu

INOSTRANA SUDSKA PRAKSA

ZASTARELOST POTRAŽIVANJA OSIGURANIKA PREMA OSIGURAVAČU²

Vrhovni sud Španije razmatrao je zahtev koji je D. Alfonso podneo za vanredno preispitivanje presude drugostepenog suda kojom je odbijen njegov zahtev da mu društva za osiguranje „Allianz S. A.“ i „Ocaso S. A.“ isplate 158.354,31 evro po osnovu osiguranja od građanske odgovornosti. Sud je odbio zahtev za vanredno preispitivanje presude, potvrdio pobijanu presudu, a podnosioca zahteva obavezao na naknadu troškova.

1. Osnovne činjenice

I. Tužilac D. Alfonso podneo je 15. oktobra 2009. godine tužbu protiv društava za osiguranje „Allianz S. A.“ i „Ocaso S. A.“ kojom je zahtevao da se tuženi solidarno obavežu na isplatu 158.354,31 evra na ime osnovnog duga, zatezne kamate od dana isplate naknade štete od strane društva za osiguranje „Mapfre“, te naknade troškova koje je tužilac imao u vezi sa istražnim, krivičnim i parničnim postupkom po regresnoj tužbi društva „Mapfre“ u okviru limita osiguravajućeg pokrića u skladu sa zaključenim ugovorima o osiguranju.

---

1 I-mejl: jasnapak@ptt.rs

Rad je primljen: 20.12.2016.

Rad je prihvaćen: 22.12.2016.

2 PRESUDA br. 445/2013 Vrhovnog suda Španije, Veće 1, Građansko odeljenje, od 5. jula 2013. godine / Sentencia No 445/2013 de TS, Sala 1ª, de lo Civil, 5 de Julio de 2013.

II. Po prijemu tužbenog zahteva, vođen je postupak pred osnovnim sudom u V. Tuženi su dostavili odgovor na tužbu u kome su istakli prigovor zbog zastarelosti tužbenog zahteva, a društvo „Ocaso S. A.“ i prigovor zbog nedostatka aktivne legitimacije tužioca jer ovaj nije zaključio osiguranje i platio premiju.

III. Po sprovedenom postupku, osnovni sud je 28. maja 2010. godine doneo presudu kojom je tužbeni zahtev odbijen sa obrazloženjem da je nastupila zastarelost potraživanja i obavezao tužioca na naknadu troškova sudskog postupka.

IV. Tužilac je podneo žalbu na navedenu presudu. Okružni sud u V. doneo je 13. decembra 2010. presudu kojom je žalba odbijena, presuda prvostepenog suda potvrđena, a podnosilac žalbe obavezan na naknadu troškova u drugostepenom postupku.

V. Protiv drugostepene presude tužilac je podneo zahtev za vanredno preispitivanje presude zbog povrede materijalnog prava, kao i postupanja protivno sudskoj praksi.

VI. Tuženi su dostavili odgovore na podneti zahtev za preispitivanje drugostepene odluke, u kome su istakli da je pobijana odluka suda pravilna te da stoga zahtev treba da se odbije kao neosnovan.

2. Pravni osnov

I Vrhovni sud smatra da je osnovno pitanje koje se postavlja u vezi s tužbenim zahtevom D. Alfonsa pitanje da li je nastupila zastarelost potraživanja prema društvima za osiguranje kod kojih je bilo zaključeno osiguranje od odgovornosti preduzeća u kome je tužilac radio u vreme nastanka slučaja pokrivenog osiguranjem. Nije sporan rok zastarelosti od dve godine utvrđen članom 23. Zakona o osiguranju, već to kada je taj rok počeo da teče. D. Alfonso, mašinski inženjer, podneo je tužbu 15. oktobra 2009. godine protiv društava za osiguranje „Allianz S. A.“ i „Ocaso S. A.“. U odgovoru na tužbu, tuženi su istakli prigovor zbog zastarelosti, a „Ocaso S. A.“ i prigovor zbog nedostatka aktivne legitimacije jer tužilac nikada nije imao svojstvo osiguranika. Prvostepenom presudom tužbeni zahtev je odbijen s obrazloženjem da je zastareo budući da je pravo tužioca prema osiguravačima moglo da se ostvari od 25. novembra 2005. godine, kada je presuda kojom je utvrđeno da je Alfonso odgovoran za krivično delo i kojom je obavezan da naknadi štetu oštećenim licima postala pravosnažna, a tužba protiv osiguravača podneta je 15. oktobra 2009. godine, posle isteka roka od dve godine, utvrđenog članom 23. Zakona o ugovoru o osiguranju.

D. Alfonso je drugostepenom sudu uložio žalbu u kojoj je istakao da je prvostepeni sud početak roka zastarelosti pogrešno računao od donošenja presude u krivičnom postupku u kome je odlučeno i o zahtevu za naknadu štete prouzrokovane krivičnim delom, a ne od pravosnažnosti presude donete po regresnoj tužbi društva

za osiguranje „Mapfre“, koje je oštećenim licima naknadilo štetu. Žalba je odbijena uz obrazloženje da datum pravosnažnosti kasnije presude donete u parničnom postupku kojom je utvrđena obaveza podnosioca zahteva kao solidarnog dužnika nije ključna činjenica, i prihvaćen je regresni zahtev osiguravača kojim je naknađena celokupna šteta koja je postala pravosnažna 30. oktobra 2008. godine. Presudom u parničnom postupku D. Alfonso je obavezan da društvu za osiguranje „Mapfre“ refundira srazmerni deo naknade štete koji je ovo društvo isplatilo trećim oštećenim licima kao osiguravač naftne kompanije „Repsol“, čiji je radnik proglašen solidarno odgovornim za prouzrokovanu štetu. Početak roka zastarelosti koji navodi tužilac ne može da se prihvati jer to može da bude jedino datum pravosnažnosti krivične presude donete u prethodno vođenom krivičnom postupku, imajući u vidu da je upravo tom presudom utvrđena građanska odgovornost D. Alfonsa, uz navođenje iznosa štete koju treba da nadoknadi, zajedno sa još dva lica čija je odgovornost takođe utvrđena. D. Alfonso je podneo zahtev za vanredno preispitivanje drugostepene presude s ciljem da se presuda poništi i donese „nova presuda koja je više zasnovana na pravu koje treba primeniti u ovom slučaju“.

II Prilikom razmatranja zahteva za vanredno preispitivanje drugostepene presude Vrhovni sud je uzeo u obzir i obrazložio više činjenica kako bi se razumeo problem zastarelosti, što je od osnovnog značaja u ovom slučaju.

To su sledeće činjenice:

1) U krivičnom postupku koji je vođen zbog eksplozije gasa 14. septembra 1997. godine, kada je povređeno više lica, 15. januara 2004. godine doneta je presuda krivičnog suda u V. kojom je D. Alfonso, mašinski inženjer, zaposlen od 1990. godine u društvu „Termigas S. A.“, osuđen na novčanu kaznu za lakše krivično delo, u skladu sa članom 621.3. Krivičnog zakonika. Obavezan je da naknadi dve dvanaestine troškova krivičnog postupka i štetu nanetu jednom broju oštećenih lica, solidarno sa društvom „Termigas“ i „Repsol Butano S. A.“, s tim što za ovo poslednje društvo odgovara društvo za osiguranje „Musini S. A.“ (kasnije „Mapfre“). U odnosu na ostala oštećena lica, utvrđena je odgovornost D. Alfonsa.

2) Protiv presude podneta je žalba drugostepenom sudu, koji je 25. novembra 2005. godine doneo presudu kojom je žalbu odbio kao neosnovanu i potvrdio prvostepenu presudu.

3) Društvo za osiguranje „Musini S. A.“ („Mapfre“), osiguravač solidarno odgovornog društva „Repsol“, isplatilo je celi iznos dosuđen po osnovu građanske odgovornosti utvrđene u krivičnom postupku. Nakon toga, ovo društvo je pokrenulo parnični postupak protiv D. Alfonsa i drugog lica osuđenog u krivičnom postupku, zahtevajući da svaka od strana plati 158.354,31 evro (ukupno 316.708,62 evra) na ime refundacije naknade iznosa isplaćenih oštećenim licima. Presuda kojom je usvojen tužbeni zahtev društva „Mapfre“ doneta je 21. januara 2008. godine. D. Alfonso je obavezan da isplati iznos od 158.354,31 evro na osnovu člana 1145.

Građanskog zakonika. Protiv presude je podneta žalba koju je drugostepeni sud odbio, potvrdivši prvostepenu presudu, a podnosioca žalbe obavezao da naknadi troškove drugostepenog postupka. Između krivičnog i parničnog postupka iniciranog od strane društva „Mapfre“, to društvo je počelo da sprovodi radnje u vezi s regresom prema licima odgovornim za štetu, pa je 14. juna 2006. godine pozvalo D. Alfonsa i drugog odgovornog inženjera (koji će kasnije biti drugotuženi) i predstavnike društva za osiguranje „Allianz“ i „Ocaso“. Oba društva za osiguranje navela su da ne postoji polisa osiguranja od građanske odgovornosti za navedena lica, što su tvrdili i nakon drugog susreta kod društva „Mapfre“ od 20. septembra 2006. godine, kao i u postupku vanskudskog poravnjanja koji je usledio.

4) Nije osnovan prigovor da tuženo društvo „Ocaso“ nije bilo osiguravač od građanske odgovornosti podnosioca zahteva, već društva „Termigas“, kod koga je podnosilac zahteva D. Alfonso bio zaposlen. Prigovor nije osnovan imajući u vidu da je društvo „Ocaso“ samim tim što je osiguralo preduzeće „Termigas“ osiguralo i podnosioca zahteva jer su pokrićem iz osiguranja obuhvaćeni i propusti i radnje njegovih zaposlenih, u skladu s pravilima osiguranja od građanske odgovornosti.

5) U pogledu prigovora zbog zastarelosti, tuženi su isticali da rok zastarelosti može da počne da teče od dana pravosnažnosti presude donete u krivičnom postupku. Tužilac D. Alfonso navodio je pak da je rok zastarelosti počeo da teče od dana pravosnažnosti presude u parničnom postupku koji je vođen po tužbi „Mapfre“ protiv njega, o čemu su bili obavešteni osiguravači „Ocaso“ i „Allianz“. Prema njegovom tvrđenju, rok zastarelosti je počeo da teče 8. maja 2008. godine, jer je od tog datuma D. Alfonso mogao da podnese prijavu slučaja pokrivenog osiguranjem. Ne mogu se, međutim, prihvatiti razlozi tužioca imajući u vidu zakonsku odredbu po kojoj u osiguranju od građanske odgovornosti rok zastarelosti teče od dana ostvarenja rizika zbog koga bi osiguravač bio u obavezi da naknadi štetu i izmaklu dobit trećem oštećenom licu, uzrokovanih radnjom predviđenom u ugovoru za čije je posledice odgovoran osiguranik, u skladu sa zakonom (član 73. Zakona o ugovoru o osiguranju). Obaveza D. Alfonsa prema trećim licima nastupila je 25. novembra 2005. godine, kada je postala pravosnažna drugostepena presuda doneta u krivičnom postupku u kome je odlučivano i o zahtevu za naknadu štete prouzrokovane krivičnim delom. U tom postupku utvrđena je građanska odgovornost D. Alfonsa i iznos naknade štete koju je kao solidarno odgovoran bio dužan da naknadi, a tužbeni zahtev je podnet 15. oktobra 2009. godine, posle isteka roka od dve godine predviđenog članom 23. Zakona o ugovoru o osiguranju. Radnje koje su preduzimate od donošenja presude u krivičnom postupku do donošenja druge presude po regresnoj tužbi društva „Mapfre“ nisu mogle da dovedu do odlaganja početka roka zastarelosti tužbenog zahteva u ovom konkretnom slučaju, koji se zasniva na osiguranju od građanske odgovornosti. Te okolnosti su eventualno mogle da utiču na prekid roka zastarelosti,

ali se to pitanje nije postavilo u zahtevu za vanredno preispitivanje presude, niti se u obrazloženju ovog zahteva navodi povreda bilo opštih normi kojima se reguliše prekid zastarelosti, bilo normi u vezi sa solidarnom odgovornošću, zbog čega ove okolnosti sud nije mogao da razmatra.

Osvrt na sudsku odluku. Na zastarelost potraživanja kod ugovora o osiguranju u pravu najvećeg broja zemalja primenjuju se, pored opštih pravila o zastarelosti, i posebna pravila prilagođena specifičnostima ovog pravnog posla koja su, nesporno, vrlo složena. Složenost se ogleda u činjenici da dužina roka zastarelosti zavisi od toga da li se radi o potraživanju po osnovu osiguranja imovine ili osiguranja lica, o potraživanju ugovarača osiguranja, korisnika osiguranja ili osiguravača. Osim toga, složeno je i pitanje za koji se događaj može vezati početak roka zastarelosti. Računanje roka zastarelosti nije isto kod svih potraživanja iz ugovora o osiguranju. U evropskom pravu početak roka najčešće se vezuje za nastanak slučaja pokrivenog osiguranjem, tj. događaja kojim se ostvaruje rizik sa osiguravajućim pokrićem. Međutim, ukoliko imalac prava dokaže da je za taj događaj saznao kasnije, rok počinje da teče od dana saznanja. U osiguranju od građanske odgovornosti osiguravajući slučaj je svaki događaj koji je u uslovima osiguranja definisan kao takav (to može biti materijalni štetni događaj kao što je saobraćajna nezgoda, ali i nematerijalni događaj, kao što su propust u obavljanju profesionalne delatnosti i odštetni zahtev oštećenog lica). Specifičnost tog osiguranja ne dozvoljava da rok zastarelosti potraživanja osiguranika prema osiguravaču počne da teče od nastanka osiguranog slučaja, već od nekog drugog događaja. Sud je u ovom slučaju zauzeo stav da rok zastarelosti teče od momenta kada je presuda kojom je prvobitno utvrđena građanska odgovornost osiguranika postala pravosnažna. Tada je, po mišljenju suda, nastao rizik od odgovornosti, pa potraživanje prema osiguravaču i druge okolnosti nisu relevantni (kada je izbila eksplozija usled koje je prouzrokovana šteta trećima licima, ili kada je solidarni dužnik naknadio štetu oštećenim licima). Sud je ispravno tumačio odredbu zakona koja predviđa da rok zastarelosti teče od dana ostvarenja rizika, a u osiguranju od građanske odgovornosti rizik je ostvaren kada je utvrđena odgovornost za prouzrokovanu štetu ili izvršena isplata oštećenom licu.

U odluci Vrhovnog suda navodi se da su neki događaji u vezi s naknadom štete i ostvarenjem regresa mogli eventualno da utiču na prekid roka zastarelosti, ali da sud o tome nije mogao da odlučuje jer po službenoj dužnosti ne vodi računa o zastarelosti. Prekid roka zastarelosti omogućava prekidanje trajanja vremena potrebnog za zastarelost iz zakonom predviđenih uzroka. Posle tog prekida rok zastarevanja počinje da teče iznova, a vreme koje je proteklo pre prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastarelost. To je opšte pravilo koje se primenjuje i na potraživanje iz ugovora o osiguranju. U našem pravu do prekida zastarevanja dolazi podnošenjem tužbe i svakom drugom poveriočevom radnjom preduzetom

protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim organom u cilju utvrđivanja, obezbeđenja ili ostvarenja potraživanja. Do prekida roka zastarelosti dolazi i priznanjem duga. To priznanje duga može se učiniti ne samo izjavom poveriocu nego i na posredan način, kao što je davanje otplate, plaćanje kamate, davanje obezbeđenja. U pravu većine država prihvaćeno je da prekid roka zastarelosti nastaje podnošenjem zahteva osiguravaču ili bilo kojom radnjom u sudskom i vansudskom postupku. Zakonodavac je prihvatio rešenje koje je zagovarala pravna doktrina u interesu osiguranika jer je rok zastarelosti kod ugovora o osiguranju kraći od opšteg roka zastarelosti. To je pravilo prihvaćeno i u Zakonu o osiguranju Španije, pa je tužilac mogao da se pozove na prekid roka zastarelosti pozivajući se na činjenicu da se pre podnošenja tužbe obraćao tuženim društvima za osiguranje. Na sudu bi bilo da oceni jesu li se stekli uslovi za prekid zastarelosti, ali sud se ne može obazirati na prekid roka zastarelosti ako se dužnik na prekid nije pozvao.

Redaktori Građanskog zakonika koji se kod nas priprema imaju mogućnost da sagledaju bogatu sudsku praksu i literaturu iz oblasti osiguranja i izmene postojeća pravila o zastarelosti potraživanja sadržana u Zakonu o obligacionim odnosima. Da li rokovi zastarelosti odgovaraju poslu osiguranja, u kome je veoma važno da osiguravači što je pre moguće saznaju s kojim obavezama mogu da računaju, da li je početak roka zastarelosti kod svih vrsta potraživanja kod ugovora o osiguranju jasno definisan i da li su prekid i zastoje roka zastarelosti regulisani u najboljem interesu poverilaca iz ugovora o osiguranju – neka su od pitanja na koja bi redaktori trebalo da obrate posebnu pažnju.

Literatura

- <http://supremo.vlex.es/vid/-450200154/>